

quick scan flora en fauna

Arnhemsestraat te Leuvenheim

V.O.F Lovenen

25 februari 2008

projectnummer 70829

INHOUD

1	INLEIDING	1
1.1	AANLEIDING	1
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN	1
2	WETTELIJK KADER	4
2.1	GEBIEDSBESCHERMING	4
2.2	FLORA- EN FAUNAWET	4
3	TOETSING	6
3.1	ONDERZOEKSMETHODIEK	6
3.2	BESCHERMDE GEBIEDEN	6
3.3	VOORKOMEN VAN BESCHERMDE SOORTEN	7
4	CONCLUSIE	13
4.1	GEBIEDSBESCHERMING	13
4.2	SOORTENBESCHERMING	13
4.3	CONSEQUENTIES	14
4.4	AANBEVELINGEN	15

BIJLAGEN

Bijlage 1: gegevens Natuurloket

Bijlage 2: literatuurgegevens

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In Leuvenheim (gemeente Brummen, provincie Gelderland), is op de hoek van de Arnhemsestraat en de Metelerskampweg de realisatie van 8 twee-onder-één kapwoningen en 12 appartementen beoogd. Hiervoor zal een braakliggend terrein, begroeid met gras en bomen, verdwijnen. Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd is toetsing aan de natuurregelgeving. Voorliggende quick scan flora en fauna is opgesteld door SAB en geeft een eerste inzicht in de doorwerking van de natuurwetgeving op deze plek.

globale ligging projectgebied (luchtfoto: Google Earth)

Voor de ruimtelijke ingreep mag plaatsvinden moet er eerst een onderzoek plaatsvinden in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet. Er zal bij deze activiteit rekening gehouden moeten worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het projectgebied. Voorliggend onderzoek is een quick scan waarin op basis van een gebiedsanalyse (ruimtelijk ecologisch), beschikbare soortgegevens en een eenmalige veldverkenning uitspraken worden gedaan over de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en dieren in het projectgebied. Het projectgebied zal beoordeeld worden op geschiktheid voor beschermde planten en diersoorten en de verwachte effecten op deze soorten. Dit resulteert in conclusies en aanbevelingen. Deze quick scan is uitgevoerd op basis van de momenteel geldende uitwerking en interpretatie van beleid en wetgeving.

1.2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN

Leuvenheim ligt aan de westzijde nabij de Veluwe en aan de oostzijde tegen de uiterwaarden van de IJssel aan. De omgeving van Leuvenheim wordt daarmee enerzijds gekenmerkt door uitgestrekte bosgebieden met landgoederen, en anderzijds door een agrarisch gebruikt rivierenlandschap met veel kleine landschapselementen.

Het projectgebied ligt in de bebouwde kom van Leuvenheim en is omsloten door bedrijventerreinen en woonwijken. Het projectgebied wordt begrensd door de lintbebouwing aan De Eendrachtweg in het westen en door de Arnhemsestraat en Metelerkampweg in respectievelijk het oosten en zuiden.

Het projectgebied zelf bestaat uit solitaire coniferen/sparren, grasveld, ruigte met bramen en een bewoonde houten stacaravan. Het grasveld wordt regelmatig gemaaid, terwijl de ruigte niet beheerd wordt. Het projectgebied staat, door middel van bomen en ruigte in verbinding met de ten noorden gelegen EHS, wat op 200 meter afstand ligt.

globale indruk van het projectgebied; links grasveld met solitaire coniferen, rechts ruigte met braam, onder de houten stacaravan (foto's SAB)

De initiatiefnemer heeft voornemens om 8 twee-onder-één kapwoningen en 12 appartementen te bouwen op het grasveld. De bebouwing wordt aansluitend op de aanwezige lintbebouwing gesitueerd. Het overige terrein krijgt een parkachtige invulling met gras, bomen en beukhagen en wordt aangesloten op het grote groengebied en wordt openbaar toegankelijk. Tevens worden langs toegangswegen en langs ontsluitingswegen bomenrijen aangeplant (zie onder staand figuur).

globale inrichtingsschets (SAB)

2 WETTELIJK KADER

Bescherming in het kader van de natuur wet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming heeft men te maken met de Natuurbeschermingswet en de Ecologische Hoofdstructuur. Soortenbescherming komt voort uit de Flora- en faunawet.

2.1 GEBIEDSBESCHERMING

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen op basis van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (Natura 2000) worden aangemerkt als speciale beschermingszones (SBZ's). De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de nieuwe Natuurbeschermingswet 1998 die per 1 oktober 2005 van kracht is geworden. Hierin zijn de reeds bestaande staatsnatuurmogumenten ook opgenomen. Het is verboden projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Ecologische Hoofdstructuur. Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot frustratie van de natuurdoelen. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als EHS niet verankerd in de natuurwetgeving, maar dient het belang in de planologische afweging een rol te spelen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.

2.2 FLORA- EN FAUNAWET

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- beschermingscategorie 1:
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast;
- beschermingscategorie 2:
Voor beschermde soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen, geldt de vrijstelling alleen als er een goedgekeurde gedragscode is;

- beschermingscategorie 3:
Voor ongeveer honderd zeldzame soorten geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dienen plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen) van leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving.

3 TOETSING

3.1 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het Natuurloket geeft in het kilometerhok waarbinnen de planlocatie en haar invloedsg gebied is gelegen (206-454), het voorkomen van beschermde vaatplanten, broed- en w a-tervogels, reptielen en amfibieën weer. Omdat het projectgebied maar een klein onder- deel uitmaakt van het betreffende kilometerhok, is besloten geen aanvullende gegevens op te vragen maar de quick scan vooral te baseren op de biotoopinschatting door een ecooloog van SAB.

Bij het opstellen van de quick scan flora en fauna is verder gebruik gemaakt van be- staande atlasgegevens uit de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen et al., 1992), de Atlas van de Nederlandse vleermuizen (Limpens et. al., 1997), de Atlas reptie- len en amfibieën in Gelderland (Spitzen et. al., 2007) en de verspreidingsgegevens van RAVON (www.ravon.nl). De eerste twee bronnen vermelden soortgegevens uurhokken (5 bij 5 kilometer) dit betekent dat het zeer globale gegevens betreft. De laatste bron geeft gegevens weer in km hokken, dit betreft gedetailleerde gegevens.

In januari 2008 heeft een ecooloog van SAB Arnhem bv heeft het gebied en de directe omgeving verkend. Doel van deze veldverkenning was om een indruk te krijgen van de biotopen ter plaatse en de geschiktheid voor de verschillende soortengroepen te beoor- delen. Het veldbezoek heeft nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisat- ie; zowel het tijdstip (buiten het groeiseizoen van planten en deels buiten het actieve seizoen van diverse diergroepen) als het eenmalige karakter zijn hiervoor niet toereikend. Het eenmalige veldbezoek geeft slechts een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname.

3.2 BESCHERMDE GEBIEDEN

Natuurbeschermingswet

Het projectgebied te Leuvenheim ligt niet in, maar op 400 meter afstand nabij een ge- bied dat is aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet. Het gaat hier om het Vogelrichtlijngebied uiterwaarden IJssel. Het Vogel- en Habitatrichtlijngebied Veluwe ligt op 4 km afstand van het projectgebied.

Aangezien het projectgebied van het Vogelrichtlijngebied 'uiterwaarden van de IJssel' gescheiden is door woningbouw en een erg drukke provinciale weg (barrières), heeft het gebied geen verbinding en relatie met het projectgebied, en zijn negatieve effecten hier- op niet te verwachten. Gezien de ligging binnen de bebouwde kom, het gebruik van het projectgebied als parkje met grotendeels strak gemaaid grasveld en het lokale karakter van de ingreep, zal het projectgebied geen functie hebben voor aangewezen soorten binnen het Vogelrichtlijngebied. Vanwege de tussenliggende elementen en de aanwezige verstoring van de weg en de aanwezigheid van mensen, zijn ook geen versturende effec- ten op het Vogelrichtlijngebied te verwachten als gevolg van deze ingreep.

Gezien de grote afstand en het lokale karakter van het project zijn ook geen negatieve effecten op de Veluwe te verwachten.

Ecologische Hoofdstructuur

Het projectgebied ligt ook niet in de ecologische hoofdstructuur (EHS), maar wel ongeveer op 200 meter van het verwevingsgebied van de EHS, wat ten noorden van het projectgebied ligt. Verweven gebieden zijn van belang voor planten- en diersoorten die gebonden zijn aan gebieden waarin veel natuurelementen en natuurkwaliteiten verweven zijn met agrarisch en ander gebruik van het cultuurlandschap. Gezien de ligging in de bebouwde kom, het gecultiveerde karakter van het gebied en de afstand, worden directe negatieve effecten hierop niet verwacht.

Het projectgebied staat door middel van ruigte en bomenrijen in verbinding met de EHS. Deze verbinding blijft gehandhaafd en maakt geen onderdeel uit van het projectgebied. Aangezien het gebied tussen het projectgebied en EHS van elkaar gescheiden wordt door een hek, zal migratie van soorten zich beperken tot soorten die niet grondgebonden zijn. Het aanwezige EHS verwevingsgebied heeft een open karakter (zichtlijnen, in gebruik als weidegrond) en de verbinding in het projectgebied juist een gesloten karakter (bosstrook). Soorten van het open EHS gebied zullen waarschijnlijk minder snel gebruik maken van een gesloten bosstrook. Om bovengenoemde redenen zal het project naar alle waarschijnlijkheid geen verstoring geven op soorten die gebruik maken van de EHS.

Zowel directe als indirecte negatieve effecten van het projectgebied op het EHS verwevingsgebied worden niet verwacht.

3.3 VOORKOMEN VAN BESCHERMDE SOORTEN

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of er ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

vaatplanten

Binnen het projectgebied ligt een intensief beheerd grasveld (gazon) en aan de randen grassige ruigtes. Het grasveld wordt regelmatig gemaaid en van een stabiel ecosysteem is geen sprake. De ruigtes worden gedomineerd door voedselrijke vegetaties al grote brandnetel (*Urtica dioica*), braam (*Rubus fruticosus*) en gele dovenetel (*Lamium galeobdolon*). Beschermde vaatplanten worden binnen het projectgebied (zowel in grasveld als ruigte) niet verwacht. Aangeplante of gezaaide exemplaren van beschermde soorten zijn niet beschermd in de Flora- en faunawet omdat het geen natuurlijke groeiplaatsen betreft.

grondgebonden zoogdieren

Volgens verspreidingsgegevens uit de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen, 1992) komen in de omgeving van het projectgebied soorten als egel (*Erinaceus europaeus*), gewone bosspitsmuis (*Sorex araneus*), huisspitsmuis (*Crocidura russula*), mol (*Talpa europea*), vos (*Vulpes vulpes*), hermelijn (*Mustela erminea*), bunzing (*Mustela putorius*), wezel (*Mustela nivalis*), ree (*Capreolus capreolus*), woelrat (*Arvicola terrestris*), rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*), aardmuis (*Microtus agrestis*), veldmuis (*Microtus arvalis*), bosmuis (*Apodemus sylvaticus*), haas (*Lepus europeus*), konijn (*Oryctolagus cuniculus*) en de meer strikt beschermde soorten eekhoorn (*Sciurus vulgaris*), steenmarter (*Martes fiona*), das (*Meles meles*) en wild zwijn (*Sus scrofa*) voor.

Omdat binnen het projectgebied een grasveld, enkele rommelhoekjes en ruigten aanwezig zijn en de locatie tegen een bosrand is gelegen, zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van soorten als kleine marterachtigen, (spits)muizen, egel konijn en mol niet uit te sluiten. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

Enkele van de mogelijk voorkomende soorten zijn echter meer stikt beschermde, onthefingsplichtige soorten in het kader van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om:

eekhoorn

De eekhoorn leeft bij voorkeur in naald- of gemengd bos, echter ook in loofbos, vooral in boszomen, maar ook wel in houtwallen, tuinen en parken in beboste omgeving. In verband met de afhankelijkheid van rijpe boomzaden is de leeftijd van het bos belangrijker dan de samenstelling (20 jaar en meer voor coniferen; 40 resp. 80 jaar voor eiken en beuken).

De aanwezige naaldbomen in het projectgebied zijn jonger dan 20 jaar en solitair. Deze solitaire bomen staan op een open grasveld op meer dan 10 meter afstand van elkaar. Tevens zijn geen nesten waargenomen. Om deze redenen is het niet erg waarschijnlijk dat de eekhoorn een vaste rust- en verblijfplaats in het projectgebied heeft. Het bosgebied ten noorden van het projectgebied zou wel als leefgebied kunnen dienen, en daarom is het niet geheel uit te sluiten dat de eekhoorn het projectgebied bezoekt om te foerageren. Aangezien de functie van het projectgebied als foerageergebied zeer marginaal zal zijn en in de omgeving voldoende voedselbronnen (beuken, eiken en naaldbomen) te vinden zijn, zal het uitvoeren van het beoogde plan waarschijnlijk geen negatief effect hebben op deze soort.

steenmarter

De steenmarter komt volgens recente verspreidingsgegevens (Steenmarters in en om het huis, St. Landschapbeheer Gelderland, 2006) ook voor in en/of in de omgeving het projectgebied. De steenmarter komt voor in of nabij grote steden en lijkt zich aan de menselijke bebouwing te hebben aangepast. Het voedsel wordt gezocht langs lijnvormige elementen zoals groenstroken, heggen, bosjes, greppels en bermen. Binnen hun leefgebied kunnen ze tal van schuilplaatsen hebben in takkenhopen, boomholtes, dichte struwelen, op zolders en in kruipruimten; slechts een gering aantal wordt hiervan regelmatig gebruikt. Vaak huist steenmarters

ook in ruimtes onder daken, een opening van 8 a 9 cm is daartoe voldoende. De soort klimt gemakkelijk, zowel in bomen als tegen gevels en muren. In het projectgebied wordt een houten stacaravan gesloopt. In de stacaravan zijn enkele gaten aanwezig. Latrines zijn er niet gevonden. Daarentegen zijn slijtsoren aan de randen van het gat wel zichtbaar. Deze wijzen op regelmatige bewegingen van een dier. De aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van steenmarters onder de stacaravan is op voorhand niet uit te sluiten.

gat met slijtsoren in houten stacaravan

das en wild zwijn

Gezien de grootte van het projectgebied en de gedeeltelijk binnenstedelijke ligging is niet waarschijnlijk dat de das en het wild zwijn in het projectgebied aanwezig zijn. Dassen komen in Nederland vooral voor in afwisselende landschappen (agrarische gebieden met houtwallen en kleine bosjes). Terwijl wilde zwijnen over het algemeen voorkomen in bosgebieden met voldoende ondergroei. De das en het wilde zwijn komen veelvuldig voor op de Veluwe, gelegen ten zuidwesten van het projectgebied. Verbinding van het projectgebied met de Veluwe is alleen mogelijk via het EHS verwevingsgebied bestaande uit open weide. Aangezien het projectgebied van de EHS is afgesloten door een hek en de grote afstand tussen de Veluwe en het projectgebied, is het niet erg waarschijnlijk dat beide soorten foerageren in het projectgebied.

hek tussen projectgebied en EHS verwevingsgebied

vleermuizen

Volgens de verspreidingsgegevens (Broekhuizen, 1992; Limpens, et al., 1997) komen in de omgeving van het projectgebied gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), franjestaart (*Myotis nattereri*), gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), watervleermuis (*Myotis daubentonii*) voor. Alle vleermuissoorten zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet.

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast zijn er soorten die van beide elementen gebruik maken.

Er is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enz). Andere soorten als de rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen. De watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten.

Binnen het projectgebied zullen ten behoeve van de beoogde ingrepen het houten huis worden verwijderd. Het houten huis is bewoond, bestaat uit houten planken zonder spouw en het dak is bedekt met dakleren zeil. Dit zeil zorgt voor veel temperatuurschommelingen onder het dak. Naar alle waarschijnlijkheid zal het houten huis geen

kalksporen onder nok woning Metelerskampweg

geschikte vaste rust- en verblijfplaats zijn voor vleermuizen.

De zuidwestkant van de projectgebied wordt begrensd door woningen aan Metelerkampweg. In één van deze woningen waren gaten en kieren onder de dakrand waargenomen. Vleermuizen zouden door deze gaten en kieren toegang kunnen hebben onder het dakbeschot. Tevens waren kalksporen waarneembaar onder de nok van het dak, kenmerkend voor de aanwezigheid van vogels of vleermuizen. Hierdoor zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen in deze woning niet uit te sluiten. Op basis van de inrichtingsschets blijkt dat de gebouwen op minder dan 15 meter van deze woning gebouwd wordt. Negatieve effecten op in- en uitvliegroutes van vleermuizen zijn niet uit te sluiten. Nader onderzoek is noodzakelijk om uitsluitsel te geven of daadwerkelijk actieve vaste rust- en verblijfplaatsen in deze woning aanwezig zijn.

Tevens ligt er langs deze woning aan de westzijde van het projectgebied een doorgaande groenstrook. Deze singel kan dienst doen als vliegroute voor vleermuizen. Vliegroutes worden vaak jarenlang gebruikt als verbinding tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Dergelijke elementen zijn van groot belang voor de instandhouding van de soort. Aangezien dicht op de singel wordt gebouwd kunnen negatieve invloeden niet worden uitgesloten. Nader onderzoek kan de eventuele functie van dit element in beeld brengen.

Zoals eerder vermeldt, zijn er tevens vleermuizen die het gehele jaar in bomen (holtes) verblijven. Zichtbare holtes zijn niet waargenomen in de bomen in het projectgebied. De bomen hebben een stamdoorsnede van minder dan 30 cm. Aangezien het projectgebied een kleinschalig gebied betreft met aanwezigheid van opgaande gewassen is het niet uit te sluiten dat de aanwezige bomen en struiken gebruikt worden als foerageergebied. Echter, door de aanwezigheid van voldoende alternatieve foerageermogelijkheden in de in het noorden gelegen bosgebieden, heeft het (tijdelijk) verdwijnen van deze mogelijkheden in het projectgebied geen cruciale negatieve effecten op het voortbestaan van het leefgebied van vleermuizen. De beoogde parkachtige invulling zal het eventueel verlies aan groene zones grotendeels compenseren.

vogels

Tijdens het veldbezoek zijn vogels waargenomen zoals merel (*Turdus merula*), koolmees (*Parus major*), huismus (*Passer domesticus*), vink (*Fringilla coelebs*), roodborstje (*Erithacus rubecula*), winterkoninkje (*Troglodytes troglodytes*), houtduif (*Columba palumbus*), blauwe reiger (*Ardea cinerea*) en kauw (*Corvus monedula*). Alle vogelsoorten zijn beschermd. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen van deze soorten. Voor de meeste vogels loopt dit broedseizoen van half maart tot half juli.

Sommige vogelsoorten zoals uilen en spechten gebruiken hun nesten jaarrond als verblijfplaats. Ook buiten het broedseizoen van vogels hebben nesten van deze vogels een beschermde status. De bosuil broedt in boomholtes, terwijl de kerkuil gebruik maakt van gebouwen. De steenuil broed zowel in boomholtes als in gebouwen en de ransuil maakt gebruik van oude nesten van bijvoorbeeld kraaien. Tevens zijn nesten van zwaluwen en in bomen broedende roofvogels jaarrond beschermd.

Binnen het projectgebied zijn geen aanwijzingen (braakballen, kalkresten, holtes in bomen) gevonden die duiden op de aanwezigheid van uilen. Echter, in het noorden van het projectgebied komen enkele knotwilgen voor. Doordat deze knotwilgen omgeven waren door ruigtes, was het niet mogelijk om ze te inspecteren op holtes. Op basis van

het feit dat de stamdoorsnede minder was dan 30 cm is het niet waarschijnlijk dat uilen een vaste rust- en verblijfplaats in deze knotwilgen hebben.

Het is wel mogelijk dat uilen het projectgebied gebruiken als foerageergebied. Aangezien in de omgeving van het projectgebied voldoende kleinschalige elementen aanwezig zijn, is het niet waarschijnlijk dat met het verlies van het projectgebied het leefgebied van uilen wordt aangetast. De beoogde parkachtige invulling zal het eventueel verlies aan groene zones compenseren.

Tevens zijn geen holtes waargenomen in bomen die duiden op de eventuele aanwezigheid van spechten.

amfibieën

RAVON verzamelt verspreidingsgegevens van reptielen, amfibieën en vissen. Volgens RAVON komen in de omgeving van het projectgebied amfibieën zoals bruine kikker (*Rana temporaria*), gewone pad (*Bufo bufo*), kleine watersalamander (*Triturus vulgaris*) en de meer strikt beschermde soorten heikikker (*Rana arvalis*) en kamsalamander (*Triturus cristatus*) voor.

Binnen en in de omgeving van het projectgebied zijn geen watervoerende elementen aanwezig. Het dichtstbijzijnde permanent watervoerend element is gelegen op 400 meter afstand en door barrières (wegen en gebouwen) afgescheiden van het projectgebied. Om deze reden is het voorkomen van vaste rust- en verblijfsplaatsen van meer strikt beschermde amfibieënsoorten uit te sluiten. Strikt beschermde soorten stellen strikte eisen aan hun leefomgeving.

Algemene soorten, zoals bruine kikker en gewone pad, die na de metamorfose op het land naar voedsel gaan zoeken, zijn gezien de binnen het projectgebied gelegen biotopen niet uit te sluiten. Deze soorten verblijven niet altijd nabij waterelementen en kunnen grote afstanden afleggen. Omdat de dieren op het land overwinteren, is het ook mogelijk dat er dieren in de winterperiode binnen het projectgebied aanwezig zijn. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

reptielen

Volgens RAVON zijn de ringslang (*Natrix natrix*), levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*) en hazelworm (*Anguis fragilis*) wel eens in de omgeving waargenomen. Deze soorten zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet.

Ringslangen leven voornamelijk in een vochtig biotoop, langs heggen en in open, deels bebost agrarisch gebied. De ringslang moet het voornamelijk hebben van kleinschalige overgangstructuren, van dichte naar open vegetatie, van zonnig naar beschaduwde plekjes, poelen, slootjes en voldoende schuilplaatsen.

De levendbarende hagedis komt in veel verschillende biotopen voor, van bos en heide tot begroeide oevers en cultuurgronden, met een voorkeur voor niet te droge gebieden.

De hazelworm heeft een voorkeur voor beboste biotopen. Dikwijls wordt hij signaleerd in overgangszones tussen bos en meer open stukken (grasland, heide), langs bospaden en in kapvlakten. Belangrijk is dat de bodem voldoende vochtig is. Dus valleien die met bossen zijn omgeven vormen een ideaal leefgebied.

Volgens een mondelinge mededeling van het lokale IVN (25 februari 2008) is op ongeveer 150 meter afstand van het projectgebied een hazelworm waargenomen. De vindplaats van de hazelworm is door middel van tuinen, ruigte en een weg van het projectgebied gescheiden. Gezien de waarneming, het huidige biotoop van grasveld en ruigte (met bramen) en de verbinding met de ten noorden gelegen bosstrook is het voorkomen van hazelworm binnen het projectgebied niet uit te sluiten. Met de huidige plannen voor het aanleggen van een park (direct tegen de bosstrook aan) is het niet uit te sluiten dat negatieve effecten zouden kunnen ontstaan op het voorkomen van de hazelworm en eventueel levendbarende hagedis. Om de gevolgen goed in te kunnen schatten is nader onderzoek noodzakelijk.

vissen

Omdat er in het projectgebied geen permanent watervoerende elementen aanwezig zijn, kan de aanwezigheid van vissen worden uitgesloten.

insecten (vlinders, libellen, sprinkhanen) en overige soortengroepen

Slechts een beperkt aantal van de zeer soortenrijke groep van de insecten is beschermd. De habitateisen van beschermde soorten binnen deze groep zijn vaak zeer locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere biotopen. Dergelijke biotopen komen niet in het projectgebied voor. Overige soorten zoals mollusken en weekdieren zijn ook niet te verwachten gezien de biotopen.

4 CONCLUSIE

Het projectgebied ligt op de hoek van de Arnhemsestraat en de Meterlerkampweg te Leuvenheim (gemeente Brummen, provincie Gelderland). Op deze locatie is de ontwikkeling van nieuwe woningen beoogd. Hiervoor zullen het grasland, ruigtes, enkele solitaire coniferen en een houten huis verwijderd worden. Voor deze ingreep wordt uitgevoerd, dienen de gevolgen voor beschermde natuurwaarden en de consequenties in het kader van de geldende natuurwet- en regelgeving in beeld te zijn gebracht.

4.1 GEBIEDSBESCHERMING

In het kader van de Natuurbeschermingswet (NB-wet) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben de beschermde gebieden. Het projectgebied te Leuvenheim ligt op ongeveer 400 meter afstand van een gebied dat is aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet. Het gaat hier om het Vogelrichtlijngebied 'uiterwaarden IJssel'. Op 4.000 meter afstand ligt het Vogel- en Habitatrichtlijngebied Veluwe.

Het projectgebied is afgescheiden van het Vogelrichtlijngebied 'uiterwaarden IJssel' door woningbouw en een drukke provinciale weg (barrières). Tevens betreft het een binnen de bebouwde kom gelegen locatie, die grotendeels intensief wordt beheerd, en wordt betreden door mensen. Hierdoor zal het projectgebied geen functie hebben voor aangewezen soorten binnen het Vogelrichtlijngebied. Het projectgebied heeft geen relatie met beschermde gebieden in het kader van de Natuurbeschermingswet. Gezien de al aanwezige verstoring zijn ook geen versturende negatieve effecten niet te verwachten als gevolg van de bouw van enkele woningen.

Het projectgebied ligt ook niet in de ecologische hoofdstructuur (EHS), maar wel ongeveer op 200 meter van de EHS (verwevingsgebied), wat ten noorden van het projectgebied ligt. Het projectgebied staat door middel van ruigte en bomenrijen in verbinding met het EHS verwevingsgebied, bestaande uit open weidegronden. Gezien de afstand zijn directe negatieve effecten op de EHS zijn niet te verwachten. Omdat de verbinding met het projectgebied blijft gehandhaafd, zijn indirecte negatieve effecten ook niet te verwachten.

4.2 SOORTENBESCHERMING

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of er ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

De meeste van deze soorten zijn beschermd en vallen onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet. Hiervoor geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties.

Een aantal van de mogelijk voorkomende soorten zijn meer strikt beschermde soorten, soorten waarvoor bij aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffingsplicht in het kader van de Flora- en faunawet geldt. Op basis van verspreidingsgegevens, de aanwezige habitats en de biotoeppen van individuele diersoorten zijn belangrijke onderdelen van het leefgebied van de steenmarter en vleermuizen niet uit te sluiten. Ook zijn verblijfplaatsen van de hazelworm, op basis van een waarneming (IVN) op 50 meter afstand van het projectgebied en aanwezige biotopen, niet uit te sluiten binnen het projectgebied. Verder kunnen bij de start van ooi- en grondbewerkingsactiviteiten in het broedseizoen, nesten van vogels worden verstoord en aangetast.

4.3 CONSEQUENTIES

Omdat dit verkennende natuurwaarden onderzoek op basis van eenmalig veldbezoek de aanwezigheid van alle mogelijk voorkomende ontheffingsplichtige soorten niet op voorhand kan uitsluiten, wordt nader onderzoek aanbevolen naar:

- steenmarter (tabel 2; Flora- en faunawet), onderzoeksperiode: gehele jaar;
- vleermuizen, alle soorten (tabel 3; bijlage IV van de Habitatrichtlijn; Flora- en faunawet), onderzoeksperiode: eind april tot begin augustus, waarvan minimaal eenmaal na half mei vanwege mogelijke aanwezigheid van myotissoorten.
- reptielen, hazelworm en levendbarende hagedis (tabel 3; bijlage 1 AMvB; Flora- en faunawet), onderzoeksperiode: alle reptielen zijn, afhankelijk van de weersomstandigheden in het voorjaar en najaar te onderzoeken van begin april tot half mei en van half augustus tot half september.

Het gebruik van het projectgebied door deze soorten kan door middel van nader onderzoek in beeld worden gebracht zodat het werkelijke effect van de ingreep op (het leefgebied van) daadwerkelijk aanwezige soorten kan worden bepaald. Pas dan kan worden bepaald of het aanvragen van een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk is. Bij een dergelijke ontheffing worden vaak mitigerende en compenserende maatregelen gevraagd. Als wordt voldaan aan dergelijke voorwaarden, kan op basis van eerdere ervaringen redelijkerwijs worden verwacht dat een dergelijke ontheffing door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit wordt verleend.

Verder is een tweetal algemene voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet altijd van toepassing:

- in het broedseizoen van vogels (half maart tot half juli) mogen de vegetatie, bosjes en opstallen in het projectgebied niet worden verwijderd. Werkzaamheden tijdens deze periode zouden leiden tot directe verstoring van broedvogels en het broedsucces. Alle vogels zijn beschermd. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren.
- op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:
 - voortijdig maaien van het projectgebied zodat dieren wegtrekken;

- het beperken van verlichting tijdens de avonduren in zomer, voorjaar en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren;
- het slopen en rooien starten buiten het voortplantingsseizoen en het winter(slaap)seizoen. Zodat het projectgebied ongeschikt is voor dieren.

4.4 AANBEVELINGEN

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet zijn er ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het projectgebied, zoals:

- ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren, geen verlichting toepassen in het park;
- voor het herstel en behoud van voedselgebieden van vleermuizen zouden er nieuw te ontwikkelen groenstructuren aangelegd kunnen worden, bij voorkeur uitsluitend met inheems plantmateriaal. Tevens is het belangrijk te zorgen voor een aansluiting met bestaande groenstructuren;
- de te bouwen gebouwen zouden geschikt gemaakt kunnen worden voor vleermuizen door op een hoogte van 2,5 meter en hoger, open stootvoegen aan te brengen. Eventueel kan de spouw enkele centimeters breder gemaakt worden;
- het planten van bomen en struwelen voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheems bes- en bloemdragende struiken en planten (www.bronnen.nl);
- behouden/verbeteren ruige overgangszone tussen bos en grasland;
- behouden knotwilgen.

BIJLAGE 1: GEGEVENS NATUURLOKET

Rapportage voor kilometerhok X:206 / Y:454							
Soortgroep	FF*	FF23*	H/V*	RL*	Volledigheid*	Detail*	Actualiteit*
Vaatplanten	4			3	goed	-	1991-2006
Mossen			0	0	goed		1996-2006
Korstmossen					niet onderzocht		1991-2006
Paddestoelen				22	redelijk	0%	1991-2006
Zoogdieren					niet onderzocht		1996-2006
Broedvogels		3		9	goed	0%	1995-2006
Watervogels		44			goed	0%	96/97-03/04
Reptielen	0	1	0	1	matig	0%	1992-2006
Amfibieën	3	1	1	1	redelijk	26-50%	1992-2006
Vissen					niet onderzocht		1992-2006
Dagvlinders				2	redelijk	51-100%	1995-2006
Nachtvlinders					niet onderzocht		1980-2005
Libellen					niet onderzocht		1992-2006
Sprinkhanen					niet onderzocht		1992-2006
Overige ongewervelden					niet onderzocht		1992-2006

* Legenda

FF = Flora- en faunawet lijst 1 / lijst 2+3
H/V = Habitatrichtlijn (alleen bijlage 1 en 2) of Vogelrichtlijn
RL = Rode Lijst
(#) = tevens meetnetgegevens verzameld.

Volledigheid onderzoek: Hiermee wordt aangegeven of op basis van de gebrachte bezoeken een volledig overzicht is te verwachten van de soorten van de betreffende soortgroep. Een **toelichting** op deze categorieën kunt u vinden onderaan deze rapportage.

Actualiteit: per groep is aangegeven uit welke periode de gegevens zijn opgenomen.

■ niet van toepassing

BIJLAGE 2: LITERATUURLIJST

Bos, F., Bosveld, M., Groenendijk, D., Swaay van, C., Wynhoff, I. De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea.-Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis. KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Dijkstra, V., Belangrijke zoogdiergebieden in Nederland, mededeling 37 van de Vereniging voor zoogdierkunde en zoogdierbescherming.

Limpens, H., K. Mostert, W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Nederlands vereniging voor libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odoneta). Nederlandse fauna 4. Nationaal en Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrates Survey-Nederland, Leiden.

SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998, 2000, Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Spitzen – van der Sluijs, A.M., G.W. Willink, R. Creemers, F.G.W.A. Ottburg, R.J. de Boer, P.M.L. Pfaff, W.W. de Wild, D.J. Stronks, R.J.H. Schröder, M.T. de Vos, D.M. Soes, P. Frigge & R.P.J.H Struijk, 2007. Atlas reptielen en amfibieën in Gelderland. 1985-2005. Stichting RAVON, Nijmegen.

Websites:

www.ravon.nl

www.vleermuis.net

www.natuurloket.nl

www.vogelbescherming.nl

www.minlnv.nl